

ELŐSZÓ

A Kriminológiai Társaság és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Bűnözésmegelőzési Tanács közös szervezésében 1989. szeptember 22-én, Nyíregyházán rendezett tudományos ülés anyagát tartalmazza e kötet, melynek bevezető előadását Gyuró Imre tartotta "A társadalmi beilleszkedés zavarai kialakulásának sajátosságai Szabolcs-Szatmár megyében" címmel.

Szinte szakmai közhellyé vált az a tudományos megállapítás, hogy a különféle deviáns magatartásformák előfordulásának, növekedésének a társadalmi létviszonyokban gyökerező közös oka van, s e jelenségek különösen gyakoriak a társadalom határozottan hátrányos helyzetű rétegeiben. A referátum a deviáns jelenségek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei számadataival és e nyugtalanító társadalmi jelenségek kialakulásában közreható társadalmi-gazdasági tényezők felsorakoztatásával szomorú igazolását nyújtja e megállapításnak. A bevezető előadásból és Nyári Katalin hasonló kérdéseket Szolnok megyére vonatkoztatva boncolgató hozzászólásából Kelet-Magyarország gazdasági-társadalmi gondjai és az elmaradottság társadalmi beilleszkedési zavarokban is megnyilvánuló problémái körvonalazódnak. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye bűnözési mutatóinak alakulására tekintettel nem véletlen, hogy a hozzászólások többsége a bűnözés és a bűnmegelőzés kérdésköréhez kapcsolódott. Az utóbbi évek kedvezőtlen jelenségei a deviáns magatartásformáknál a bűnözési adatokban észlelhetők leginkább, reménykeltő azonban, hogy sokféle szakma képviselői /hivatásos pártfogó, népművelő, pedagógus/ éreznek felelősséget a probléma megoldásáért.

Közös feladatunk, hogy higgadtan nézzünk szembe a tényekkel és az általuk körvonalazódó társadalmi tendenciákkal, hogy egész társadalmunk felelősségérzetét felkeltő, a tenni akaró erőket mozgósító cselekvési program kialakítására és a deviáns jelenségeket kezelő intézményrendszer korszerűsítésére kerülhessen sor a társadalmi beilleszkedési zavarok megelőzése és fokozatos visszafordítása érdekében.

Dr. Gyuró Imre /nyugalmazott tanácselnökhelyettes/

A TÁRSADALMI BEILLESZKEDÉS ZAVARAI KIALAKULÁSÁNAK

SAJÁTÓSSÁGAI SZABOLCS-SZATMÁR MEGYÉBEN

A társadalomba való beilleszkedést a társadalom és az egyén részéről egy kölcsönös hullámmozgás jellemzi. Még akkor is, ha egy stabil, évszázados hagyományokkal, szokás- és javuló gazdasági rendszerben vizsgáljuk.

Különösen mélyek a hullámvölgyek, ha a társadalom hosszú ideig instabil állapotban van és úgy kell hogy befogadja az egymást követő, felnövekvő generációkat. Ilyen állapotban volt és van a magyar társadalom több mint négy évtizede. A labilitást súlyosbította a bizonytalanná tett, és mással, újjal nem helyettesített érték- és szokásrend.

Mint most már tudjuk, a rosszul tervezett és szervezett gazdaság működtetése és annak alacsony hatásfoka nem tette lehetővé és el is terelte a figyelmet az emberépítésről, a személyiség formálásáról. Az eredmények hajszolása és fennren való hirdetése eltakarta azokat az ok-okozati összefüggéseket, amelyek működtek és megnehezítették az egyén számára a természetes beilleszkedési folyamatot a társadalomba.

Akkor kezdtünk beszélni és vizsgálni e jelenségekről, amikor már a társadalom egyre nehezebben tolerálta a rá nehezedő társadalmi betegségeket, az alkoholizmust, a bűnözést, a családok fellazulását, az önpusztítás-különböző módjait. /Önkényesen én ide sorolom még a prostitúciót is, amiről még ma sem beszélünk őszintén./ Közismert gyűjtőnéven ezeket a jelenségeket nevezzük a társadalom beilleszkedési zavarainak. Úgy látszik, mintha váratlanul, hirtelen jött volna ez a gond. Nem, nem így van. Nem akartunk róla tudomást venni, ezért felkészületlenek vagyunk és ezért nem tudjuk a jelenségeket eredményesen kezelni.

Egy ilyen országos gond, gond a megyénkben is, annak vetületeként azért mégsem fogható fel. Ha el akarunk jutni a megkülönböztető sajátosságokig, akkor meg kell vizsgálni, hogy kiknek és hova kellett beilleszkedni. Továbbá hogyan változtak azok, akiknek, és hogyan változott az, ahová be kellett illeszkedni.

Mindjárt az első ilyen sajátosság máig érezteti hatását. Ugyanis nem adatott meg megyénknek az ország más tájaihoz viszonyítva az indulás esélyegyenlősége. Itt tömény feudalizmust talált a háború befejezése. Aki e kort vizsgálja, a gazdasági szerkezetben és az itt élők életmódjában fellelheti a legtipikusabb feudális jegyeket. Mert itt a gazdaságot az egyoldalúság, az elmaradott mezőgazdaság jellemezte. A föld fele nagybirtok volt, a másik felén osztozott a lakosság, de a kisbirtokosok 38%-a 1 kh-nál kevesebb földdel rendelkezett. Hozzájuk jön 47.000 nincstelen napszámos, 17.000 cseléd.

A gazdaság másik nagy ága az ipar. Fejletlenségét jelzi, hogy az időszakosan működő élelmiszeripar /malom, szeszfőzde/ és a kisipar volt a jellemző, összesen 2.000 fővel. Ez a gazdaság nyilvánvalóan egy alacsonyan képzett lakossági tömeget hozott létre, amit jellemez a 72.000 analfabéta /a lakosság 15 %-a/, a magas csecsemőhalálozás és a fertőző betegségek, a szegénységre mutató TBC. Nem véletlenül, mert 10.000 lakosra a megyében 5 orvos jut, míg országosan ennek a duplája, kórházi ágyból 10.000 főre csak 19 jut, míg országosan 53. Ilyen a starthelyzet itt, amelynek jellemzője a munkahely-hiány, a képzetlenség és igen alacsony ellátottsági szint. Ennek a rétegnek kellett beilleszkedni az induló új gazdasági és társadalmi rendbe, ami itt a megyében a legkésőbb éreztette a hatását.

Az egyenlőtlen indulási helyzetből adódik a második sajátosság, hogy tudniillik a földosztás után az átmeneti gazdasági helyzet javulását követte a szövetkezetesítés, ahol tömegével munkanélkülivé váltak, földhöz és családhöz szokott emberek, akiknek nem volt más választása, mint az ország más tájain, az erőn felüli iparfej-

lesztésben munkahelyet találni, megélhetést keresni. Így lett hontalan másfél évtized alatt 150.000 ember /akik végleg elhagyták a megyét/ és állandósult kb 30-35.000 fős ingázó tömeg. Az ő számukra a törvényesített vándorlás lett az életforma. Nekik és szülőföldjüknek kellett viselni a "feketevonat" és más jelzőket, de senki nem kérdezte, hogy miért vállalták az eddigi életmódjuktól idegen, erkölcsöt kikezdő ingázó életformát, ami egyet jelentett a közösségekből való kirekesztődésekkel is. Ez a létforma ma is valóság, csak ellentétes előjellel. Míg a 60-as években a képzetlen segédmunkáshad vonult a városok felé, ma ezek visszatelepülnek és helyettük évi 2-2500 jól képzett szakmunkás, közép- és felsőfokú iskolai végzettségű munkavállalók képezik az utánpótlást. Ez az újabb keletű kedvezőtlen jelenség nemcsak mennyiségileg befolyásolja az 570-590.000 között mozgó lakosságszámot, hanem kedvezőtlenül befolyásolja annak iskolázottsági összetételét és műveltségi állapotát is.

Témánk szempontjából ennek a jelentős rétegnek nincs hova beilleszkedni, mert helyzete mindenütt időszakos és bizonytalan. Létformájuk a bizonytalanság és ez határozza meg a beilleszkedésüket.

A harmadik sajátossága a megyének, hogy éppen helyzetéből adódóan mindenkor és jelenleg is magas a születési arányszám. /23 és 15 ezrelék között mozgott az elmúlt két évtizedben./ Ez a jelenség determinálja a megyét a munkaerőkibocsátásra, valamint emiatt természetesen magas, mintegy 25 %-os a 14 éven aluliak aránya. Ebből két jellegzetes feladat adódik a megyében. Az egyik, hogy magas az évente társadalomba lépők aránya. Ezek képzése igen nagy anyagi és szellemi feladat. E számaránynak megfelelően nagyobb a gyermekbűnözési arány is, másrészt a statisztika szempontjából ez a magas, nem vétőképes lakosságszám kedvezően befolyásolja a 10.000 főre eső bűnözési statisztikai adatot, ami torzítja a valós helyzetüket.

Negyedik sajátosságként a megye település-szerkezetében rejlő hátrányokat kell megemlíteni. A 225 településből 1.000 főn alul 81 kistelepülést tartunk számon. Ezen túl mintegy 800 külte-

rületi lakott helyet. Ez azért fontos tényező, mert itt él a lakosság 8-9 %-a, akik számára a központi helyektől való távolság nehezíti létformájukat, valamint az elvándorlás miatt az elöregedés és elmagányosodás jellemzi e településeket. Ez a kialakult helyzet megfordította a megyében az öngyilkosok területi megoszlását, mert a város helyett a kistelepüléseken élők vezetnek az önpusztításban.

Az ötödik és egyben a legfontosabb meghatározó tényező a lakosság kedvezőtlen anyagi helyzete, jövedelmi viszonyai, képzettsége és ellátottsági szintje, másképpen az életmód, az életminőség, amit az előbbi tényezők jelentősen befolyásolnak.

A jövedelmi viszonyokat mindenekelőtt a lakosság képzettsége és munkahelyi lehetősége határozza meg. A képzettségben jelentős előrelépés történt, mert az aktív korú lakosság 8 osztályos végzettsége csak 1 %-kal marad el az országos átlagtól, a szakmunkás és szakközépiskolai végzettek száma magasabb, mint az országos átlag. Nem éri el az országos átlagot a közép- és felsőfokú végzettségűek aránya. Ennek okát nem a képzésben, hanem az előbbieken már említett elvándorlásban és a jelenlegi gazdasági szerkezetben kell keresni.

Az aktív korú népesség iskolázottságának kedvező változását megalapozta a megyének az az erőfeszítése, hogy az elmúlt 15 év alatt mintegy 14.000 új óvodai férőhelyet, 900 általános iskolai, közel 100 középiskolai tantermet, 1600 kollégiumi férőhelyet, 2400 középfokú kollégiumi férőhelyet és sok más egyéb megyei és más művelődési intézményt hozott létre.

A jövedelmi viszonyok egyenlőtlensége jellemző megyén belül is. Igen magas a nyugdíj nélküliek, valamint a rövid munkaviszony miatt az alacsony nyugdíjasok aránya. A nyugdíjasok egyharmadának átlagnyugdíja nem éri el a 3.000.- Ft-ot /1988-ban/. A több gyermek miatt az átlagos családnagyság magasabb az országosnál. 100 keresőre 130 eltartott jut /országos 117/. A megyében a lakosság mintegy négytizede a társadalmi

létminimum szintjén él. Ma a két gyermekes családok 1/3-a a létminimum alatt, a három gyermekes családok 2/3-a él a létminimum alatt. Az országos átlaghoz viszonyított jövedelem is kedvezőtlen. Az országos 1 főre eső átlag bruttó havi bérkülönbség már eléri az 1.600.- Ft-ot, és ez az olló is folyamatosan nyílik.

A lakosságnak az alacsonyabb ellátottsági rétegre való folyamatos lecsúszását jelzi többek között, hogy míg 1965-ben 100.- Ft OTP betétre 68.- Ft hitel volt a jellemző, addig 1980-ra megduplázódott, és ma már eléri a 180.- Ft-ot. Még ettől is magasabb értékű az életkezdők eladósodási aránya.

A térség és a lakosság ellátottsági mutatói szinte valamennyi jellemző mutatóban jóval elmaradnak az országos átlagtól. Annak ellenére, hogy önmagunkhoz mérve a fejlődés jelentős, napjainkban már csak néhány településünk nem rendelkezik ivóvízzel, a szennyvíz-ellátottság azonban mélyen alatta marad az országos átlagnak. Telefonhálózat akadályozó tényezője a modern gazdaságszervezésnek. Intézményi ellátottságunk - a fejlődés ellenére - sem kielégítő. Ezek a tényezők meghatározzák a lakosság fogyasztását, a családok tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottságát, lakáskörülményeit; és mindez az élet minőségét. Meg kell itt jegyezni, hogy a megye gazdasági iparfejlesztése a 70-es években erőteljesnek volt mondható, mégis a kialakult iparszerkezetben a létrejött 285 ipartelepéből 150 száz főnél kevesebbet foglalkoztat. Az 1.000 főnél többet foglalkoztató üzem jelenleg is csak 5. Nincs a megyének egy meghatározott iparága. Csak néhány üzem rendelkezik modern technológiával. A nagyobbik rész elavult, máshol leváltott, századelős technológiát kapott. Az iparnak ez a szerkezete magában hordja a jelen és a jövő gondjait, ezeknek zöme gyáregység. Modern technológiára átváltani csak teljesen új termelési profil meghonosításával, igen magas beruházási tőkével lehet. A mások által is jelentősnek mondható beruházási, gazdasági felfutás időszakában is az 1 főre eső, a gazdasági szervek által beruházott

összeg - összehasonlító adatok alapján - mindvégig a 18. 19. és 20. helyet foglalta el a megyék rangsorában. Ez az országos 1 főre eső átlag 50-60 %-át jelenti, kivéve 1971. évet, amikor a 13. rangsort érték el. A tanácsi beruházások esetében - amelyek az intézményi ellátottságot vannak hivatva biztosítani - hasonlóak a mutatók. 3.000.- Ft/fővel a 18. hely a mienk, a 17. hely már 4.300.- Ft/fő.

Ezek, az életminőséget befolyásoló tényezők nehezítik a megyében a társadalomba való zavartalan beilleszkedést, mint ahogy ezt mutatják is a későbbiek során leírt beilleszkedési zavarok.

A téma tárgyalásánál nem kerülhető meg a megyének az a sajátossága, hogy az itt élő mintegy 50.000 cigány lakosság köztudottan kedvezőtlenül befolyásolja a beilleszkedést. E réteg helyzetét meghatározza az a jelenség, hogy felemelkedésük során az iskolai végzettségben érték el a legnagyobb eredményt, mégis ez a hiányosság akadályozza leginkább a beilleszkedésüket, mert képzettségük, szakképzettségük alacsony, jövedelmi viszonyaik és foglalkoztatásuk az elviselhetőség határát nem éri el, így mélyen alatta vannak a létminimumnak, és ezért mint réteg, gondjaival együtt nehezen kezelhetők és a halmozódó beilleszkedési gondok miatt - aminek szubjektív és objektív okai egyaránt fellelhetők - a lakosság közeledik a tűrőképesség határához. Nő a feszültség a magyar és a cigány lakosság között szinte valamennyi településen.

A hetedik sajátosságként a jelent és egyben a jövőt is kedvezőtlenül befolyásoló tendenciaként a növekvő munkanélküliséget kell megjelölni.

A gazdasági visszaesés következtében megindult a megyéből a munkaerő áramlása az ország más területeire, illetve az utóbbi két évben a munkanélküliek visszaáramlása a megyébe. Az ágazatok munkaerőt foglalkoztató lehetősége csökkent. A foglalkoztatottak száma 1985. óta 4-5 %-kal, több mint 7.500-zal és az utóbbi két évben újabb 4.500-zal csökkent.

A foglalkoztatási feszültségek a megye egész te-

rületén, de legjobban Szatmár-Bereg és délnyírségi részeken érezhető.

Nagy gondot jelent a pályakezdő fiatalok foglalkoztatása. Az évenként munkát igénylő ifjúság száma mintegy 20 %-kal meghaladja a nyugdíjba menőkét, így évente mintegy 1.500-1.600 fiatal kénytelen megyén kívül munkát vállalni. De egyre rosszabb a helyzetük a megyében elhelyezkedőknek is. 1987-ben mindössze 63 %-uknak jutott végleges munkahely, a többiek csak egy év után tudtak munkába állni.

A foglalkoztatási lehetőségek 1988-ben és 1989-ben sem javultak, ugyanakkor az ifjúsági munkaerőkínálat 4-5 %-kal növekszik évente. Így az utóbbi években mintegy 7.600 pályakezdőt kellene elhelyezni, de erre csak 4.000 körüli fiatalnak van reális lehetősége. Ez magában is jelentős szám, de ehhez hozzájön még elhelyezkedési gondként a megyében mobilizálható munkaerő, amely megközelítően 4.000 fő. Így gyakorlatilag évi 7-8.000 fő elhelyezéséről kellene gondoskodni. A központi területfejlesztési alapból és más forrásokból 3 év alatt mintegy 2800 új munkahely jött létre a megyében, ami majdnem csak a megszűnők kiegyenlítését fedezi, így a helyzet napjainkban és a közeljövőben tovább romlik.

Az országban segélyezett munkanélküliek 43 %-a két megyében /Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár/ található. Jelenleg nálunk megközelítően 1.000 fő részesül munkanélküli segélyben, akiknek legnagyobb része - és ez sajátosságként jelentkezik - 30 éven aluli, és az országos átlag alatti segélyösszegeket kapnak, mert kb 80 %-uk a havi 4.000.- Ft bruttó összegű segélyt sem éri el.

A segélyezetttek mintegy 52 %-a segédmunkás, 20 %-a szakmunkás. Jellemző tendencia, hogy emelkedik a szellemi foglalkozású munkanélküliek aránya.

Érdekességként, de tendenciaként sem közömbös, hogy a segélyezetttek közül 24 fő egyetemi, főiskolai végzettséggel rendelkezik.

A segély összege a létminimum körüli életlehetőséget biztosítja. E témában is kialakult

hátrányos helyzetünk jellemzésére szolgáljon itt az az adat /Munkaerőpiaci Információk 1989. 8. sz./, hogy "Budapesten a munkanélküliek 6.000-8.000.- Ft,, Veszprém megyében 10.000.- Ft feletti osztályközbe tartoznak a legtöbben, mégpedig 22 %-os és 19 %-os létszámmal".

Úgy mint az országot, a megye társadalmát is úgymond váratlanul, de mindenképpen felkészületlenül, szinte sokkhatásként érte a beilleszkedés súlyosbodó zavara. Ebben sajátosságként megemlíthető, hogy biztos támpontként eddig egyetlen szociológiai felmérés sem régről, sem máról nem készült.

Elemzések és következtetések csak statisztikai és empirikus tapasztalatok szintetizálása útján készültek. Ez alkalmas nagyobb folyamatok feltárására, de valós és pontos kép kialakítására nélkülözhetetlen ilyen vizsgálat.

A fent leírt, megyénkre jellemző sajátosságok nem pozitív, hanem negatív irányban alakították a társadalmi beilleszkedés egyes jelenségeit.

Az alkoholizmus népbetegség jellegére utal, hogy az elmúlt két évtizedben jelentősen növekedett az alkoholfogyasztás. Az alkoholbetegek megyei száma becsült adatok alapján 12-24 ezerre tehető. Ezek a személyek jelenlegi állapotukban már /szak/ orvosi gyógykezelést /alkoholelvonó kezelést/ igényelnének, de nem kerülnek gyógykezelésre.

Ugyanakkor közvetett számítások alapján 6 % /36-40.000 fő/ azoknak a száma megyénkben, akik az alkoholbetegséggel súlyosan veszélyeztetett "nagyivók". Ezek a gyógyításra szorulókat utánpótlását biztosítják.

Megváltozott az alkoholfogyasztás szerkezete is. Míg az elmúlt 10 évben az 1 főre eső 10,4 literes borfogyasztás több mint a felére csökkent, addig a 7-8 literes égetett tömény 1 főre eső fogyasztása 13 literre emelkedett. A fogyasztás jelenlegi szerkezeti alakulásához hozzájárul az a sajátosságunk, hogy itt terem az ország gyümölcskészletének mintegy 40 %-a. A nehéz értékesítési és árviszonyok elősegítették, hogy

mintegy 100 szeszfőzdében közel 3 Mó liter pálinkát főznek, és mindezt - a kulturált italfogyasztásra szinte alkalmatlan - büfékben, mintegy 400 italboltban és bögrecsárdákban mérik. Ennek ellenére értelmes szabályozással és tudati ráhatással lehet csökkenteni a fogyasztást, mint ahogy az elmúlt évek adatai ezt bizonyítják. /Mintegy 3 literrel csökkent a pálinkafogyasztás./

A jelen állapot romlott, mert a korlátok feloldása, a helyi és időbeni elérhetőség lehetőségének növekedése, a megindult kishatármenti forgalom /a Szovjetunióból jött vendégek itt vásárolják fel a szükséges pálinkamennyiséget/ ismét hozzájárul a fogyasztás növekedéséhez.

Az alkoholfogyasztás növekedésének hatásiránya sokrétű. A bűnözésben való részvételét mutatja, hogy a bűnözés zöme szombat és vasárnap, az italboltok közelében vagy onnan kiindulva történik. De ide kell sorolni a növekvő közúti és munkahelyi baleseteket, a családok bomlását, a veszélyeztetett és állami gondozásba vett gyermekek számarányának növekedését, valamint a kedvezőtlen halálozási arányszámot.

Az egyének életlehetőségét is kedvezőtlenül befolyásolja, mert az aktív korúak szív- és érrendszeri betegségben elhaltak aránya nálunk a legmagasabb. /1.000 lakosra nálunk 38, országosan 33 - 1987-es adat/ Ennek oka a kereset, a jövedelemkiegyenlítő, önmészto életmód, amit tovább súlyosbít az említett magas alkoholfogyasztás és dohányzás is.

A bűnözés mint a társadalom legnehezebb betegsége, térségünknek is növekvő gondja. A megye területén ismertté vált bűncselekmények száma 1988-ban elérte a 9.000-et.

Az országban jellemző gondok itt is megtalálhatók. Ezen túl jellemzőként jelenik meg a gyermekek és ifjúság körében növekvő bűnözési arány /10-14 %/. A nehéz anyagi viszonyok egyértelműen a gazdasági bűncselekmény felé tolták el a bűnelkövetést /a bűncselekmények 2/3-a/. Az iskolázottság, a közösségből való önhibából és önhibán kívüli kirekesztettségéből ered a bűncselekmények brutalitása, az élet elleni bűncselekmények növe-

kedése /közel 10 %/.

A felnőtt bűnözésben tettenérhető a gyermek és fiatalok bűnözés. Legtöbb esetben visszakereshető a deviancia kialakulásához vezető jegyek jelenléte egészen a gyermekkorig.

A felnőtt bűnelkövetésre jellemző annak növekvő tendenciája, az okozott kár összegének jelentős növekedése. Feltűnő, de egyenes összefüggésbe hozható a cigány bűnözés utóbbi két évtizedben mintegy megduplázódása az anyagi helyzetük romlásával, foglalkoztatási arányuk csökkenésével.

Az országos átlaghoz viszonyítva mintegy 3 éves követés állapítható meg, ha a 10.000 lakosra jutó bűncselekmények megyei és országos adatainak összehasonlítását elvégezzük. Tehát ezek szerint jobb a közbiztonságunk, mint az országos átlag, még akkor is, ha a fiatalok aránya miatt torzít ez a szám.

A család felbomlásának vizsgálata nem tartozik szorosan a társadalmi beilleszkedési zavarok közé, de a deviancia kialakulásának egyik meghatározó tényezője, mivel a családszerkezet kedvezőtlen alakulásának egyik jelentős létrehozója.

A családok megrendült stabilitását jelzi az a tény, hogy ezer fölött állandósult az évenként felbomló családok száma. /Az évi házasságkötések száma 4.500-6.000/ Jellemző, de egyben a tennivalót is meghatározza, hogy a legtöbb válás a házasság 2. és 10-14. éve közötti időszakban történik. Évente 7-8.000 kiskorú gyermeket érint, vagy ennyivel növekszik a csonkacsaládban élők száma. A család belső átalakuló viszonyára utal, hogy csökkent a férfiak által kezdeményezett bontóperek száma és emelkedik a feleségek által kezdeményezett válóper.

Az okokat vizsgálva, nehéz egyértelműséget megállapítani szociológiai vizsgálat nélkül. Általában a felek közös megegyezéssel eltakarják a család belső feszültségeit és az elhidegülés okait. Egy mindenképpen tény: az, hogy a házastársak alkalmazkodó képessége és felelősségérzete a gyermekért és egymás iránt jelentősen csök-

kent.

Az önpusztítás, az erőszakos halálnemek a beilleszkedési zavarok legtragikusabb és vissza nem fordítható jelensége.

Megyénkben 1960. óta az erőszakos halálokok miatt bekövetkezett halálozások száma csaknem háromszorosára emelkedett. Az utóbbi évtizedben arányuk az országos átlagot meghaladja. Kiemelkedik a halálnemek közül a különböző balesetek, mérgezések, kábítószeres, gyógyszerek és az emberölés. De a legtragikusabb mindezek között az a tény, hogy az öngyilkosságok számszerűen is katasztrófálisan növekedtek. 1987-ben elérte a halálozás a 4,8 %-ot. Számszerűsítve 1960. óta mintegy megháromszorozódott az öngyilkosok száma. Ma eléri a 300-350-et.

E témát vizsgálva jellemző és egyben sajnálatos, hogy a csecsemőkort követően 1-39 éves korban elhaltak 35 %-a erőszakos okok miatt halt meg.

Másik jellemző megállapítás, hogy ez az arány a legalacsonyabb a városokban és legmagasabb az orvosi székhellyel nem rendelkező kistélepedésen élők között.

Főleg az öngyilkosok esetében az idős, egyedül élők között okként deríthető fel a magára hagyatottság, a kiáttalanság, a személytelenség, az ellátatlanság. Ez a tendencia az utóbbi másfél évtizedben erősödött fel, korábban ennek a fordítottja volt tapasztalható.

Néhány általános tapasztalatként - a sajátosságainkat is figyelembe véve - megállapítható mindenek előtt az a tény, hogy a társadalom minden rétegét, csoportját érinti a társadalmi beilleszkedés különböző problémája. Ezen jelenségek egyike-másika népbetegség /önpusztítás, alkoholizmus/. A tapasztalatok azt mutatják, hogy meg kell tanulni a társadalomnak tartósan, de nem megalkuvó módon együttélni a jelenséggel. Visszaszorítása, újratermelődésének fékezése csak jól koordinált, hosszútávú gazdasági és társadalompolitikai intézkedéssel lehetséges, mert ennek ellenkezője /létbizonytalanság, perspektívátalanság/ gerjesztője a társadalmi beteg-

ségeknek.

A kampányjellegű tevékenység és a gyors eredmény hajszolása kedvezőtlenül befolyásolja a jelenségek kezelhetőségét. Ugyanilyen káros a gazdasági-társadalompolitikai intézkedések nyomán a spontán felszámolódás várása is. Az előidézõ társadalmi-gazdasági okok komplex jellegébõl adódóan az ellenintézkedések kedvezõ kölcsönhatását is meg kell vizsgálni. Ilyenek: az egyéni és társadalmi vágyak, tervek és realitások közötti összhang megteremtése, az elérendõ célok gazdasági megalapozása és társadalmi tudatosítása.

A legkedvezõbb cselekvés és annak hatásrendszerétõl várható eredmény nem lehet más, mint a jelenlegi gyors növekedés lefékezése és a növekvõ folyamatnak lelassítása, stagnáltatása.

Társadalmi, gazdasági összefogással a beilleszkedés zavarait az elviselhetőség határán tartani célnak kevésnek látszik, de eredménynek óriási lenne.

Dr. Nyári Katalin /rendõr százados, Szolnok megyei Rendõrfõkapitányság/

h o z z á s z ó l á s a

Tisztelt Tanácskozás!

Rendkívül nagy hatást gyakorolt rám a referátum vonzó õszintesége, kristálytisztá logikája, a TBZ megyei sajátosságainak ilyen plasztikus súrítése.

Hozzászólásommal három vonatkozásban szeretném érinteni mai témánkat.

Elsõként, statisztikai adatokra támaszkodva kívánom igen röviden és tényszerûen bemutatni a Társadalmi beilleszkedési zavarok Szolnok megyei helyzetét. Ezt követõen pedig a társadalomba való vissza-/beilleszkedést gátló két tényezõre szeretném a figyelmet irányítani: a szegénységre és az elõítéletekre.

1./ A statisztikai adatokat az öngyilkosság, bûnözés, alkoholizmus, mentális zavarok jelenségkörében vizsgáltam. A gyermek- és ifjúkori veszélyeztetettséggel kapcsolatos okokra /adatokra/ nem térek ki, mert ezt a SzMRFK Tudományos Bizottságában, mint külön kutatási témakört kollégáim dolgozzák ki.

A statisztikai adatok értékelésénél alapvetõen és döntõen az 1980-1987. évek változásait kísérem figyelemmel, mert ezt az idõtartamot a gazdasági, társadalmi, politikai VÁLSÁG kibontakozásának és kiterjedésének viszonylag "egységes" folyamatoként fogom fel.

a./ Az ÖNGYILKOSSÁGOK száma 1968-1987. között évenként 190-275 között változott. A bázisévhez viszonyítva - az 1969. és 1970. évek kivételével - folyamatos növekedés tapasztalható. Az 1974., 1976. és az 1983. években ugrásszerű az emelkedés. Ezer halálozásra számítva az öngyilkosság nagyságrendje 35,7 - 44,1 között alakult. A százezer lakosra jutó gykori-